

ТЕСТ ЗА ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ

Прочетете текста и изпълнете задачи от 1. до 6. включително.

Шерлок Холмс е измислен герой, който за първи път се появява в една публикация през 1887 г. Той е творение на шотландския писател сър Артър Конан Дойл. В образа му са вплетени черти на студента по патология Брайън Чарлс Уолър, на преподавателя от Единбургския университет Джоузеф Бел, на прочутия физик Ърнест Ръдърфорд и на Йожен Франсоа Видок - известен престъпник, станал шеф на френската криминална полиция. Шерлок Холмс е най-известният литературен детектив за всички времена. Дойл пише 4 романа и 56 разказа с прочутия детектив, като във всичките участва и д-р Уотсън - помощник на Холмс и разказвач на неговите истории.

Холмс е изключително умен и находчив, притежава най-разнообразни умения - свири на цигулка, владее бокса, сабята и старинната фехтовка, има задълбочени познания по анатомия, запознат е с отровите, първокласен химик. Освен това Холмс е майстор на дегизирането - може да го срещнем като: моряк, коняр и пастор, зависим от опиума, безделник, стар италиански свещеник, търговец на книги, водопроводчик, жена и много други. Като детектив Холмс използва дедукцията - научен метод, основаващ се на систематизирането на дребни подробности и използването им за извличане на информация за човека. Не по-малко интересен е и характерът на прочутия детектив, благодарение на който той успява да бъде винаги нащрек и да разгадава дори най-сложните и заплетени случаи. Холмс е хладнокръвен и студен дори когато е по горещите следи на някого, той съумява да запази спокойствие и често демонстрира своята апатия. Има невероятен нюх и го използва, за да заложи капан на виновника. Холмс не е безразличен към човешките емоции и взаимоотношения. Той притежава способността да вдъхва спокойствие и увереност.

Въпреки че е описван като джентълмен, Холмс не е типичният изтънчен, но скучен господин, характерен за Англия. Д-р Уотсън дори описва неговите пороци - той е пристрастен към морфина и кокаина, пуши лула и често нарушава законите на страната. Последното обаче не се възприема като нещо лошо, защото то е извършено от джентълмен с благородна цел.

1. Коя е темата на текста?

- А) Качествата на героя Шерлок Холмс
- Б) Творчеството на Артър Конан Дойл
- В) Детективските умения на Шерлок Холмс
- Г) Артър Конан Дойл, Шерлок Холмс и д-р Уотсън

2. Кое от твърденията е вярно според текста?

- А) Шерлок Холмс се превъплъщава, използва научни подходи и силно развития си усет при разкриване на престъпника.
- Б) Холмс се отнася с нескрита апатия към чувствата и взаимоотношенията на околните.
- В) Д-р Уотсън е автор на мемоари, в които описва пороците на известния детектив.
- Г) Няма данни за прототипите на литературния детектив.

3. Кое от посочените превъплъщения на Шерлок Холмс НЕ е сред представените в текста?

- А) цигулар
- Б) боксьор
- В) химик
- Г) моряк

4. С кое от словосъчетанията може да се замени подчертаният израз изтънчен, но скучен, без да се промени смисълът?

- А) чувствен, но отегчителен
- Б) изискан, но безинтересен
- В) съвършен, но досаден
- Г) деликатен, но безчувствен

5. Как е осъществена свързаността между първия и втория абзац в текста?

- А) чрез лексикално повторение
- Б) чрез употреба на местоимения
- В) чрез контекстови синоними
- Г) чрез употреба на сродни думи

6. Текстът е:

- А) рецензия на творчеството на Артър Конан Дойл
- Б) представяне на литературен герой
- В) откъс от публицистичен материал
- Г) откъс от художествен текст

7. В кой ред отношението между съществителните имена е различно от отношението между съществителните имена в другите редове?

- А) препълненият трамвай – софийските трамваи
- Б) търновският съдия – старите съдии
- В) нощният покой – царските покои
- Г) острият завой – опасните завои

8. Попълнете местата за писане така, че в двойките да се запази отношението:

а) **глог – храст**

дъб – ..... (1)

.....(2) – бозайник

щука – ..... (3)

б) **студен – горещ**

.....(4) – нежен

тъмен - .....(5)

.....(6) – остър

Отговори:

(1) дърво

(2) мечка (вълк, лисица, заек)

(3) риба

(4) груб

(5) светъл

(6) тъп

9. В кое от изреченията словосъчетанието обеца на ухото НЕ е употребено в пряко значение?

- А) Младежът имаше обеца на ухото и това подразни стареца.
- Б) Кучето имаше пластмасова обеца на ухото – знак, че вече е обезпаразитено.
- В) Ако имате обеца на ухото, най-добре да я махнете, когато отивате на интервю за работа.
- +Г) Опарил съм се вече два-три пъти, имам си обеца на ухото и много внимавам.

10. В кой ред думите са антоними?

- А) дързък – борбен
- Б) четене – писане
- В) арогантен – любезен
- Г) дълготраен – неспирен

12. В кой ред изразите НЕ са синоними?

- А) настръхват ми косите, изпадам в ужас
- Б) влизам в историята, остарявам
- В) захапвам въдицата, оставям се да бъда измамен
- Г) разменяме си шапките, скарваме се

13. Текстът е кратък анекдот. Попълнете празните места в него с най-уместните от дадените думи и изрази.

През време на една черковна служба, когато всички трябвало да коленичат, Данте (1)..... останал прав. За онова време това било (2)..... проява и се наказвала строго. Флорентинският епископ му поискал обяснение. Поетът остроумно заявил:

- Обвиняват ме в ерес поради това, че не съм коленичил в църквата. А аз бях толкова (3)..... в молитвата си, че се бях откъснал от всичко наоколо ми. Според мен еретици са ония, които по време на службата забравят защо са дошли и за какво стоят в църквата, и следят всяко мое движение, (4)..... за него...

- 1) невъзпитано – дръзко – смутено
- 2) еретична – естествена – недостойна
- 3) отнесен – замислен – унесен
- 4) за да ви донесат – за да осведомяват – за да съберат информация

Отговори:

- 1) дръзко
- 2) еретична
- 3) унесен
- 4) за да ви донесат

14. В кое от изреченията има граматична грешка?

- А) Господине, бихте ли ми подали една салфетка.
- Б) Млада госпожице, очевидно не сте подготвена за това интервю.
- В) Мадам, Вие сте просто очарователни, аз Ви се възхищавам.
- Г) Госпожо Петрова, нима наистина не сте получили това съобщение?

15. В кое от изреченията НЯМА граматична грешка?

- А) БАН е създаден през 1869 г. като Българско книжовно дружество.
- Б) БТК е приватизирано преди няколко години, но все още има монопол в някои дейности.
- В) БНТ е обявила отново конкурс за редактори.**
- Г) БНБ не е отговорно за всички сфери на дейност на търговските банки.

16. В кое от изреченията НЯМА граматична грешка?

- А) Те дълго се любуваха на хубавото и гиздавото ергенче, в което се беше превърнал синът им.
- Б) Всеки би помислил, че под сияйното и благословено небе човекът лесно би могъл да живее разкошно и блажено.**
- В) Всички тия люде бяха събрани вече там, не бяха дошли само игумените на Зелениковския и Новоселския манастири.
- Г) Представиха информационен проспект на дружеството, чийто акции се предлагат на централизирани публични търгове.

17. Попълнете празните места с правилните форми на думите:

а) членна форма (за пълен или за кратък член в ед.ч.)

Топъл и хубав беше пак ....., също като .....
(ден вчерашен)

б) съществително име

Предните два ..... бяха заети от двама .....
(стол войник)

в) местоимение

Момичето се обърна – то разбра ..... търси полицаят.
(кой)

Отговори:

- а) денят, вчерашния**
- б) стола, войници**
- в) кого**

18. В кой ред всички думи са написани правилно?

- А) боздуган, ботафория, боклук
- Б) меринос, мирис, метис**
- В) тартюфщина, тафта, тафтология
- Г) привилегирован, привзет, придатък

19. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) светлозелени
- Б) тихоокеански
- В) черноморски
- Г) розовосини**

20. Кое от изброените географски названия е написано правилно?

- А) Бели осъм
- Б) Бели извор**
- В) Долна митрополия
- Г) Луда камчия

21. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Стадото лежеше пред него с наострени уши и слушаше еднообразната му песен.
- Б) Тревата бе мокра още от ношната роса.
- В) Кожата ѝ, леко обагрена от слънцето, имаше бакърен оттенък.
- Г) Постепенно в селата бяха мобилизирани и въоръжени почти всички мъже до 45-годишна възраст.

22. В кое изречение НЯМА пунктуационна грешка?

- А) Преминавайки през теб, браздата на времето те избраздява и те държи в окови до живот.
- Б) По няколко мраморни стъпала изкусно издялани, но доста тесни, Борис влезе в широко антре.
- В) Оттук Карафеиз, ядосан и потъмнял, гледаше богатите чорбаджийски къщи, пълни с тежко имане и кроеше планове.
- Г) Под обширната статия, поместена на първа страница беше портретът на Райчев.

23. В кое изречение има пунктуационна грешка?

- А) Ще те назначат не защото те познават, а заради квалификацията ти.
- Б) Страх ме хваща, само като ме погледне.
- В) Кметът, на когото след разправията се оплака, дигна рамене.
- Г) Вече много дни те превземат градове, имената на които никой не беше чувал.

24. В текста са пропуснати 5 запетаи. Поставете ги.

Може да се каже, че Холмс не беше от трудните за съжителство хора. Имаше спокоен нрав и установени навици. Рядко си лягаше след десет часа вечерта и сутрин винаги закусваше и излизаше, преди аз да съм станал. Обикновено прекарваше деня в болничната лаборатория или в дисекционната зала, а понякога предприемаше дълги разходки*, които сякаш случайно го отвеждаха в най-западните лондонски квартали. Обземеше ли го треска за работа, енергичността му минаваше всички граници. Сегиз-тогиз обаче изпадеше в обратното състояние и дни наред от сутрин до вечер лежеше върху дивана в гостната почти без да говори и без изобщо да се помръдва. В такива моменти забелязвах промяна в изражението му – погледът му ставаше толкова унесен и празен*, че ако умереният и порядъчен живот*, който водеше*, не свидетелстваше за противното*, бих го заподозрял в пристрастяване към някакъв наркотик.

25. Прочетете текста и изпълнете задачите към него:

- а) Разделете текста на смислово обособени части. Формулирайте темата на всяка една от тях.
- б) Предайте съдържанието на текста в резюме.

Дядо Коледа невинаги е бил такъв, какъвто го познаваме днес. В древността човекът, който раздава подаръци, се наричал свети Николай. Той е роден в земите, където днес се намира Турция, през 300-а г. Бил роден в богато семейство, но много малък останал сирак, тъй като родителите му починали. Николай израснал в манастир и когато бил едва 17-годишен, станал най-младият свещеник. Невероятно много истории описват неговата щедрост. Той раздал фамилното богатство под формата на подаръци на всички нуждаещи се, като най-щедър бил към децата. Според легендите Николай пускал торби с подаръци през комините или пък ги хвърлял

през прозорците. Начинът, по който раздавал подаръците, и до днес е останал непроменен. По-късно Николай бил ръкоположен за епископ, а шапката му, дългата дреха, бялата брада и червеното наметало се превърнали в негова запазена марка. След смъртта му той бил провъзгласен за светец. Образът на свети Николай се свързва с щедростта и добротата и той се смята за първообраз на съвременния Дядо Коледа.

Добрият старец, такъв, какъвто го познаваме днес, се ражда във въображението на зъболекаря Клемент Кларк Мур през 1822 г. Тогава американецът написал поемата "Разказ за посещението на свети Николай". В творбата си Мур описал Дядо Коледа като закръглено джудже, което идва с шейна от Севера, дърпана от осем елена. В дните преди Коледа той ходил от покрив на покрив, тихичко се спускал по комина, за да влезе в домовете и да остави подарък на децата във висящите до камината чорапи. Клемент Мур написал поемата като подарък за децата си. През 1823 г. той я публикувал, като не написал името си, а заглавието променил на "Нощта преди Коледа". Поемата бързо станала популярна не само в Америка, но и в Европа.

През 1863 г. карикатуристът Томас Наст от Ню Йорк за първи път нарисувал Дядо Коледа. В празничното издание на "Харпърс Магазин" той пуснал картинки на стареца, но вече с човешки ръст, бяла брада, закръглено тяло и дрехи от червен сатен, шапка със заострен връх, обувки с обли върхове и бял колан. Наст нарисувал също и дома на Дядо Коледа, с малка работилница за играчки, която се намирала на Северния полюс. Добродушният старец наблюдавал всички деца по света и в огромна книга записвал малчуганите, които са били послушни през годината.

Образът на Дядо Коледа печели световна популярност благодарение на рекламата на "Кока-Кола". През 1931 г. художникът на компанията Хадън Сандблъм направил реклама, в която старецът в червени одежди пие популярната напитка. От този момент Дядо Коледа се превърнал в любимец както на децата, така и на родителите в целия свят.

Отговор:

а) Разделяне на части и формулиране на темите:

Например:

I част: Първообразът на Дядо Коледа

II част: Зараждане на съвременната представа за Дядо Коледа

III част: Първите изображения на добрия старец

IV част: Популяризиране на образа на Дядо Коледа

б) Резюме

.....

.....

.....

.....

26. Кое от посочените понятия НЕ назовава литературен род?

А) трагедия

Б) драма

В) епос

Г) лирика

27. Кое е правилното продължение на твърдението?

Поемата е...

- А) художествено произведение в немерена реч.
- Б) лирическа творба, в която е разгърната темата за смъртта.
- В) народна песен.
- Г) лиро-епически жанр с ясно изразен сюжет и стихотворна организация на текста.

28. Кое от литературните произведения е написано в проза?

- А) „Тиха победа“
- Б) „Отечество любезно“
- В) „Мечтатели“
- Г) „Цветарка“

29. Свържете заглавието на всяка от изброените творби с цифрата, с която е означен жанрът ѝ.

а) „Паисий“ от И. Вазов	(1) лирическа миниатюра
б) „Чичовци“ от И. Вазов	(2) повест
в) „Ралица“ от П. Славейков	(3) ода
г) „Спи езерото“ от П. Славейков	(4) поема

Отговори:

а) (3)	в) (4)
б) (2)	г) (1)

30. Кое от внушенията НЕ се свързва с Ботевото стихотворение „До моето първо либе“?

- А) Лирическият герой поставя идеала за свобода и борбата за постигане на този идеал над всичко.
- Б) Личното щастие е невъзможно във време на робство.
- В) Лирическият герой заявява готовността си за саможертва в името на свободата.
- Г) Лирическият герой силно обича своята родина, но обича и любимата си и не е готов да я напусне и да поеме по пътя на борбата.

31. Кое от изброените произведения е с подзаглавие „Галерия от типове и нрави български в турско време“?

- А) „Под игото“ от Иван Вазов
- Б) „Чичовци“ от Иван Вазов
- В) „Бай Ганьо“ от Алеко Константинов
- Г) „Разни хора, разни идеали“ от Алеко Константинов

32. Какво разкриват художествените детайли в цитирания откъс от разказа „Дядо Йоцо гледа“?

Разигра се и бедното дядово Йоцово сърце; разбуну се душата му от сладки парливи вълнения, неизпитвани още. Сега чак щеше да види той „българското“!

- А) наивността и добродушието на стареца
- Б) апатията на героя към заобикалящия го свят
- В) страхът на стареца, че няма да разбере какво е „българското“
- Г) неспокойното състояние на духа на героя, породено от предстоящата среща с „българското“

33. За коя творба се отнася цитираното твърдение?

В жанрово отношение творбата е трудноопределима и това е една от своеобразните ѝ особености, забелязани още от Пенчо Славейков, който я сравнява с „разхвърлени, небрежно написани скици“, прилични на „парчета от някое голямо разкошно огледало, което непредпазливият майстор е счупил, преди да го тури в рамката му“.

- А) „Епопея на забравените“
- Б) „Бай Ганьо“**
- В) „Железният светилник“
- Г) „Тютюн“

34. Кой от изброените герои е влюбен чудака и мечтател с трагична участ?

- А) Лазар Дъбака
- Б) Люцкан**
- В) Сали Яшар
- Г) Борис Морев

35. Коя от посочените теми се свързва с разказа „Задушница“ от Елин Пелин?

- А) темата за наивната мечтателност и нейната трагична обреченост
- Б) темата за смъртта и безсмъртието
- В) темата за трудолюбието на българския селянин и за любовта към земята
- Г) темата за самотата като страдание и за преодоляването ѝ**

36. За лириката на кой от изброените творци е характерна темата за безприютността и битийното лутане като страдание?

- А) Христо Ботев
- Б) Димчо Дебелянов**
- В) Гео Милев
- Г) Никола Вапцаров

37. В кое произведение присъства поетическата представа за спокойствието и тишината в природата като символ на самотата и уединението на човека?

- А) „Спи езерото“ на Пенчо Славейков**
- Б) „Стон“ на Пейо Яворов
- В) „Сиротна песен“ на Димчо Дебелянов
- Г) „Стихии“ на Елисавета Багряна

38. Коя от посочените тропи и фигури НЕ откривате в стиховете?

*Бащино ли съм пропил имане,
тебе ли покрих с дълбоки рани,
та мойта младост, мале, зелена
съхне и вехне люто язвена?!*

- А) анафора**
- Б) метафора
- В) обръщение
- Г) инверсия

39. Какви тропи и фигури на езика са подчертаните изрази?

а)

*Природата отвед, кат майка нежна съща,
напява ми песен, любовно ме прегръща.*

Отговор: метафора/олицетворение

б)

*Живота и смъртта крила ми са предвечни,
размахани задружно - близки и далечни
предели аз не виждам сред размаха свой;
на мигновенията бързотечни
изгубих тягостния брой.*

Отговор: инверсия

в)

*Но понеже дядо Нистор не отговори, Хаджи Смион се разпали, провеси и двата
си крака и ...*

Отговор: метафора

40. Кое от твърденията е вярно?

- А) Иван Селямсъза е централен образ във Вазовия роман „Под игото”.
- Б) Алеко Константинов е автор на разкази, пътеписи и фейлетони.**
- В) Ботев създава пламенни оди за родината и за достойните ѝ синове.
- Г) Вазов пише „Епопея на забравените” непосредствено преди Освобождението.

41. Прочете четвъртия фейлетон от цикъла „Разни хора, разни идеали” на Алеко Константинов и коментирайте в обем до 4 страници „философията” на новото време.

РАЗНИ ХОРА, РАЗНИ ИДЕАЛИ IV

- С този инат ти още мно-ого патки ще пасеш...

- За какъв инат приказваш бе, чичо?

- Как за какъв инат бе, синко. Ами че не се ли сецаш, не се ли виждаш на кой хал си стигнал. На теб ли остана света да оправяш бре, чедо. Защо не се свестиш и ти един ден, па да издухаш този вятър от главата си, па да тръгнеш и ти наред с хората. Я погледай твоите връстници: всички на работа са наредени, и парици си спастриха, и къщици си издигнаха, а пък ти!... Я се виж на какво си заприличал: с трън да потътриш, няма какво да заденеш. За малък ли се мислиш, не виждаш ли, че си обрасъл с брадище. Времето не чака, синко: кога пари ще печелиш, та и ти кол да забиеш, и ти къща да завъртиш. Политика къща не храни...

- Че и цигулар къща не храни, чичо, ама без цигулари не може...

- Ти все с твоите зевзеклици - затуй си толкова прокопсал... Аз гледам да го направя човек...

- Направи ме, чичо, направи ме човек по-скоро...

- Слушай, ти не се шегувай, не се подигравай с мене, аз ти говоря сериозно. Чувай брей, момче, свести се, догде е време, защото ще се каеш сетне, ама ще бъде късно вече. Ти за какво се мислиш, за много умен ли се мислиш, санким, та си взел хората да оправяш. - Чунким си оправил себе си, та...

- Е добре, научи ме какво да правя.

- Как какво да правиш! Прави каквото правят хората: свий си опашката, па си налягай парцалите... Какво се кикотиш, не е ли тъй?

-...Ха-ха-ха... Ами ако нямам опашка бе, чичо... хо-хо-хо...

- Смей се ти, смей се, ще дойде време да плачеш.

- Я дойде, я кой знай...

- Ти чувай какво ти казвам аз, запомни го хубаво, па сетне пак ще приказваме. С гюрултия гърло се не пълни. Защо и ти да не влезеш в болшинството като другите?

- Е че как да вляза бе, чичо, като не ме приемат...

- Подигравай се ти още... Не те приемат зер, не те приемат, защото си процърклял, защото си башибозук... (Смей се ти колкото обичаш.) Я покротувай една-две годинки, та виж няма ли да те приемат. Защо се обаждаш, защо не си мълчиш; теб какво ти влиза в работата, че този бил подлец, па оня бил крадец, па Бяла Слатина туй, па 17 ноемврий онуй, па султанско благоволение нам-що-си, па търговски договор нам-какво-си... Твоя работа ли е това? Криво-право, мълчи си. Преструвай се, че нищо не виждаш, и кога да е, хората ще те оценят, ще видят, че си кротко момче, че си челяк за работа, ами как! Па спечелиш ли веднаж доверието - накриви си калпака: няма да усетиш даже как ще ти тръгне работата наред. Па да видиш тогава чест, да видиш почести... Сега, да се изискваше за това някакъв труд или някакъв кой знай какъв ум - хайде де; а пък то нищо бре, чедо, нищичко не се изисква: стига ти само да си посвиеш опашчицата и да гледаш на всичко през пръсти. Ама ще речеш: безобразия се вършат; нека се вършат, теб какво ти е? Мъ-ъ-ълчи си, па си гледай кефа. Защото и да дрънкаш - все едно, няма да оправиш света. Не е ли тъй?... Е защо тогава да дразниш и да се смразяваш със силните хора? Аз се чудя как ти досега не си разбрал тази философия! Ти видял ли си досега някого да прокопса с опозиция, а? И как не ти омръзна бре, синко, що чудо си изхабил... и за какво! За вятър...